Protektorát Čechy a Morava

Postup dle německého vzoru (1939 – 1942)

14. března 1939 došlo k likvidaci Česko-Slovenska vyhlášením samostatné Slovenské republiky. O den později zahájilo Německo okupaci zbytku českých zemí. 16. března byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava.
V protektorátu se postupně zaváděla všechna proticikánská nařízení dle německého vzoru. Široká veřejnost je chápala jako pokračování prvorepublikového postupu proti „cikánskému zlořádu". Málokdo si uvědomil, že už jde o kvalitativně jinou – rasovou politiku, jejímž cílem měla být likvidace nejen Židů a Romů, ale všech „méněcenných ras", včetně Slovanů. Skutečná rasistická podstata těchto nařízení se odkrývala jen pozvolna.

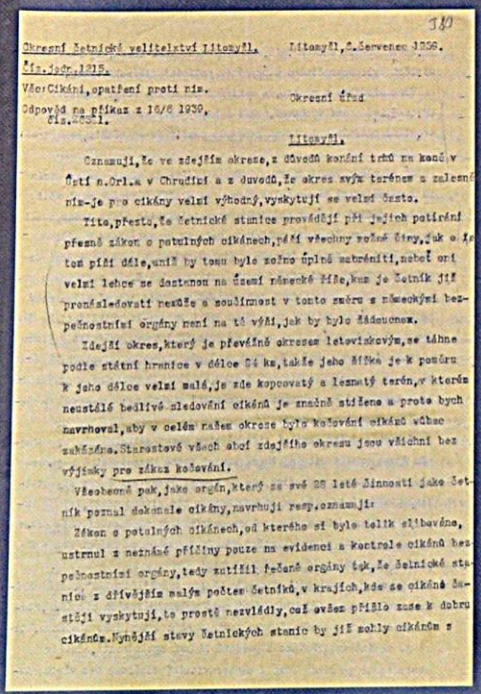

Okresní úřad v Litomyšli postupuje Zemskému úřadu v Praze dopis Okresního četnického velitelství v Litomyšli, které volá po radikálnějším řešení, než je zákon o potulných cikánech. „Cikánské zlo" přirovnává k rakovinnému vředu. Řešení nachází v šesti bodech, které obsahují např.: úplný zákaz kočování, nucený odběr dětí, odloučení mužů a žen do zvláštních táborů až do vymření, nepřipustit i za cenu sterilizace, aby „cikánské" ženy rodily. 6. 7. 1939

1. Zákaz kočování 30. 11. 1939

V listopadu 1939 byl vyhlášen zákaz kočování – s platností od konce ledna 1940. Kdo by zákazu neuposlechl, měl být zařazen do kárného pracovního tábora. Úřady měly podávat o průběhu akce pravidelná hlášení, která měla obsahovat přesné údaje o počtech usazených „cikánů", jejich práci, bydlení, školní docházce jejich dětí. Již toto první nařízení mělo rasistický podtext – kočovnické licence byly odňaty pouze „cikánům", neromským kočovníkům byly ponechány.

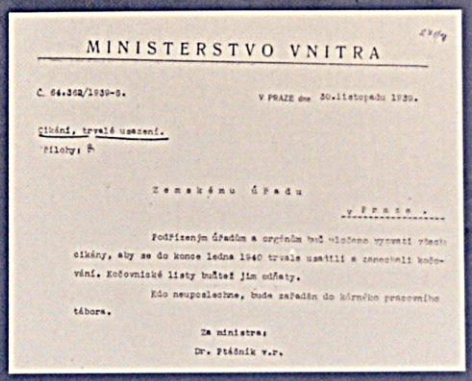

MINISTERSTVO VNITRA

C. 64.362/1939-8. V PRAZE dne 30.listopadu 1939.

Cikáni, trvalé usazení.
Přílohy: 8

Zemskému úřadu
v Praze.

Podřízeným úřadům a orgánům buď vhodnou vyzvati všechny cikány, aby se do konce ledna 1940 trvale usadili a zanechali kočování. Kočovnické listy buďtež jim odňaty.

Kdo neuposlechne, bude zařazen do kárného pracovního tábora.

Za ministra:
Dr. Ptáčník v.r.

30. 11. 1939 protektorátní ministerstvo vnitra vydalo nařízení o trvalém usazení „cikánů"

2. Průběh usazování

Romové se usazovací povinnosti podrobili nečekaně dobře. Usazení se však bránily obce, které se pokoušely vytlačit i místní dlouhodobě usedlé „nepohodlné cikány".

Jiřina Heráková trvale usazená v Luhačovicích žádala 9. 12. 1941 o vydání občanské legitimace. Žádost jí byla zamítnuta, i nadále musela zůstat jejím průkazem totožnosti cikánská legitimace.

Po trvalém usazení, foto z protektorátního tisku, 1941

Usazovací akce v protektorátu byla relativně úspěšná. Většina Romů se skutečně usadila, našla si práci, děti začínaly chodit do škol – nebo do speciálně nově zřízených „cikánských tříd".

O cikánech civilisovaných

O cikánech civilizovaných. Moravské slovo, 1941

Výnosem min. vnitra ze dne 13/2 1940... bylo dále nařízeno, aby obce nečinily cikánům při usídlování obtíží, ale naopak, aby jim byly nápomocny a všemožně je podporovaly, zejména opatřováním přístřeší, práce a pod. Proti nepolepšitelným cikánům aby však bylo postupováno se vší přísností zákona.
Aby snaha po trvalém usídlení cikánů se setkala se zdárným a trvalým výsledkem, jest třeba, aby četnické stanice věnovaly cikánské otázce veškerou péči. Jak bylo zem. četn. vel. sděleno, některé obce činí cikánům při usídlování obtíže a nechtějí uznávati jejich domovskou příslušnost nebo příslušnost jejich dětí a pod.
Je proto třeba, aby četn. stanice udržovaly s obcemi stálý styk a všechny sporné otázky a námitky, které trvalému usídlení brání, oznamovaly ihned okresním úřadům za účelem zjednání nápravy.
Aby snaha po trvalém usídlení cikánů měla úspěch, je na druhé straně třeba, aby cikáni, kteří projevili dobrou vůli se usídliti a živit se řádnou prací, nebyli zbytečně obtěžováni a pobyt jim ztrpčován. Tím by bylo docíleno pravého opaku.

Výňatek z oběžníku Zemského četnického velitelství v Praze podřízeným úřadům ve věci „cikáni, trvalé usídlení, zákaz kočování", 4. 3. 1940

Čikáni dovedou pracovat

Dobré zkušenosti s usídlováním cikánů

Lani bylo u nás nařízeno usídlování cikánů. Celkem ve akce zasáhla. Hrnčířské četnictvo zůstalo ve svém pracovním úsilí zajímavé zkušenosti s usedlými 34 rodinami, jejichž 170 členů bylo podrobeno stálému pozorování. Zaměstnání naší převážně v zemědělství a stavebnictví, kde s nimi byly získány dobré zkušenosti. Rodiny žijí částečně ještě ve vozech, některé však přišly stále bydlitě v obecních domech. Mužští členové mají stálejší krev, neodjíždějí tak často ze svého nového domova, a odjedou-li, vrátí se vždy brzy zpět. Zato s ženami jsou již větší potíže. Jsou často mnoho dní vzdáleny ze svého domova a na jejich vrub spadají převážné všechny drobné krádeže. Cikánský dorost navštěvuje školu, která jej může nejlépe připravit pro „normální společenský život". Do školy chodí děti rády a také jejich prospěch je uspokajující. Některé obce se bránily přijmout cikány a po zakročích na okresních úřadech bylo nutné provésti v několika případech dalšího přemisťování do jiných obcí. Celkem je možno říci, že výsledek usídlovací akce je dobrý a větších krádeží ze strany. Menší krádeže ztrácejí stále ještě početná, ale to je snad již jenom vrozené velmi krve. Také kontrola byla značně ulehčena, jen hrozí písemné agendy: že nemůže četnictvo zlevit, naopak se stále ještě hromadí, protože cikán vstupuje do styku s úřady pouze prostřednictvím četníků, svých „starých dobrých známých". mt

Cikáni dovedou pracovat. České slovo, 19. 1. 1941

3. Cikánské legitimace

Výrazně se zvýšil počet usedlých Romů. Udělování cikánských legitimací – dle zákona z roku 1927 určených jen „potulným cikánům" – však neustávalo. Naopak, dostával je stále větší počet Romů usedlých.